

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО

Євгеній Шульга,
доктор юридичних наук,
доцент кафедри міжнародного
та порівняльного правознавства
Національного університету біоресурсів
та природокористування України
ORCID: 0000-0002-9343-8647

Анна Чапля,
магістр кафедри міжнародного
та порівняльного правознавства
Національного університету біоресурсів
та природокористування України
ORCID: 0000-0002-6118-0792

<https://doi.org/10.32782/2306-9082/2020-39-16>

УДК 341:338.439:63(73)

Вплив міжнародних інституцій у сфері забезпечення продовольчої безпеки на аграрний сектор США

Варто розпочати з того, що глобалізація – це процес, що об'єктивно розвивається та має безпосередній стосунок до всіх сторін життя людства. До процесу глобалізації залучено всі країни, зокрема й США. Глобалізація здійснює як позитивний, так і негативний вплив на всі процеси держав. У цих умовах продовольча безпека людини, регіону чи окремої країни тісно пов'язана з продовольчою безпекою світової спільноти, адже стосується базової потреби людства в

харчуванні. Недостатність продовольства спричиняє загострення світових соціальних конфліктів, призводить до розвитку гуманітарних катастроф.

Продовольча безпека світової спільноти вимагає колективного створення умов із метою забезпечення безперебійної фізичної, соціальної та економічної доступності всім верствам населення натуральних, якісних основних продуктів харчування, які дають змогу кожній людині вести здоровий, активний і повноцінний спосіб

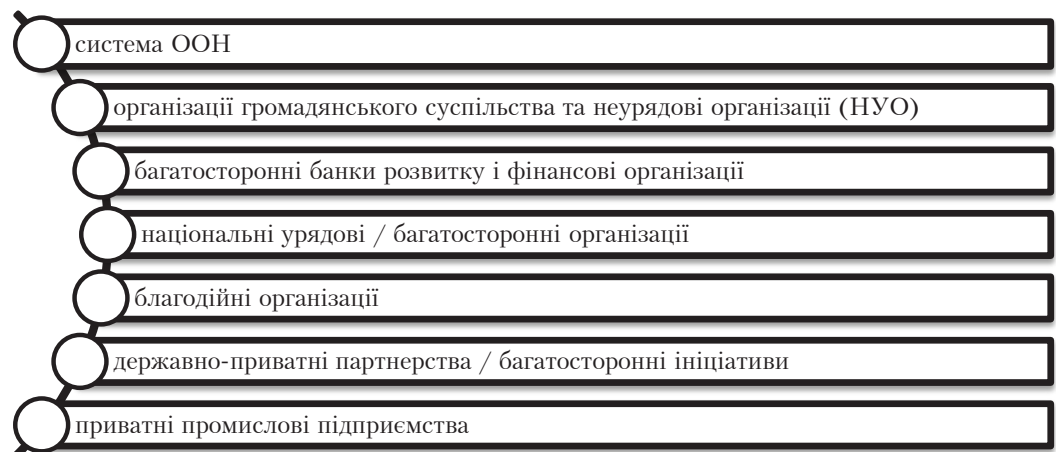
життя. Такі умови повинні створюватися зацікавленими в цьому міжнародними, національними, галузевими й міжгалузевими, громадськими, виробничо-господарськими та іншими організаціями, іншими структурами за безпосереднього сприяння керівників держав і урядів усіх країн на основі формування й збереження сприятливої соціально-політичної ситуації, розвитку виробничо-економічної та науково-технічної сфер діяльності, адже, як зазначає генеральний директор ФАО ООН Жозе Граціану да Сілва, «жодна з організацій не може покінчити з голодом самостійно» [12, с. 51].

Питанню впливу міжнародних інституцій на забезпечення продовольчої безпеки аграрного сектору США здебільшого присвячено матеріали ФАО, Міжнародного надзвичайного дитячого фонду ООН (UNICEF або ЮНІСЕФ), Світового банку, аналітичного агентства Economist Intelligence Unit тощо. Проблеми впливу міжнародних інституцій на забезпечення продовольчої безпеки присвячені роботи таких науковців, як І.В. Щетинина, З.І. Калугіна, О.П. Фадєєва, що ж до дослідження

впливу міжнародних інституцій на забезпечення продовольчої безпеки США, то особливу увагу заслуговують роботи О.А. Пашкевич та А.Д. Юрченко. Незважаючи на внесок зазначених авторів у досліджувану проблему, малодослідженим залишається питання впливу міжнародних інституцій у розрізі урядових і неурядових організацій на забезпечення продовольчої безпеки в США, що зумовлює актуальність статті.

Метою статті є оцінка рівня впливу міжнародних інституцій на забезпечення продовольчої безпеки аграрного сектору США. Поставлена мета зумовила необхідність виконання таких завдань: здійснення аналізу діяльності урядових міжнародних організацій і дослідження діяльності неурядових міжнародних організацій на забезпечення продовольчої безпеки в США.

До структур, які здійснюють безпосередній вплив на розвиток подій у глобальній системі харчування, входять окремі організації чи об'єднання, що в сукупності є платформою для спрямування або координації спільних дій (рис. 1).

Рис. 1. Категорії суб'єктів діяльності, що впливають на хід подій у глобальній системі харчування

Джерело: побудовано автором за даними [2; 8]

На загальносвітовому рівні питаннями продовольства безпосередньо займаються такі організації, створені при ООН, як Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (ФАО), до якої станом на початок 2019 р. входило понад 194 держав-членів організацій [8]; Комітет із всесвітньої продовольчої безпеки (КВПБ); Міжнародний фонд сільськогосподарського розвитку (МФСР); Всесвітня продовольча програма (ВПП); Постійний комітет системи ООН із питань харчування (ПКХООН), а також із розвитку сільських районів і продовольчої безпеки.

Крім того, для контролю ситуації в різних країнах при ООН було створено «Цільову групу високого рівня з проблеми глобальної продовольчої кризи», що розробила систему заходів зі скорочення масштабів бідності, голоду й дитячої смертності, щодо змін у торговельній і податковій політиці, для регулювання інвестицій на міжнародних ринках продовольства тощо [3].

ФАО ООН здійснює моніторинг і разом з іншими організаціями щорічно готує звітну доповідь, присвячену стану справ в галузі продовольчої безпеки й харчування у світі. У 2018 р відповідну доповідь, у підготовці якої також брали участь IFAD, UNICEF (Міжнародний надзвичайний фонд допомоги дітям ООН), WFP і ВООЗ, представив громадськості поглиблений аналіз основних проблем у досягненні мети забезпечення продовольчої безпеки й поліпшення харчування в контексті сталого розвитку країн на період до 2030 р. [8].

Сприяння встановленню гарантій продовольчої безпеки надають такі організації, як Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), Всесвітній банк, Міжнародний валютний фонд (МВФ) та інші.

Програма розвитку ООН працює з установами системи ООН, урядами

країн і міжнародними організаціями, допомагаючи їм підготувати стратегії для розширення сталого виробництва та підвищення його продуктивності. Конференція ООН з торгівлі й розвитку (ЮНКТАД) надає підтримку найменш розвиненим країнам у підвищенні їхньої продовольчої безпеки, у розробленні стійких методів ведення сільського господарства. Управління ООН із координації гуманітарної діяльності фінансує невідкладні заходи в галузі продовольчої безпеки, сільського господарства, охорони здоров'я та харчування для певних груп країн. Департамент ООН з економічних і соціальних питань проводить аналіз продовольчої кризи, забезпечує основну підтримку проведенню міжурядових нарад, організації досліджень, підготовці доповідей, оглядів і збору інформації про різні аспекти проблеми продовольчої безпеки. Діяльність цих організацій фінансується багатьма країнами, які ратифікували міжнародні угоди й інші документи (серед них – США, Росія, Китай тощо), спрямовані на створення умов для міжнародної співпраці щодо глобальної продовольчої безпеки.

Крім того, велику роль у цих питаннях відіграють такі міжнародні об'єднання, як Азійсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС, АПЕС), БРІКС, Співдружність незалежних держав (СНД), Всесвітня торговельна організація (СОТ, ВТО) та інші.

Організація «Азійсько-Тихоокеанське Економічне Співробітництво» (АТЕС) сьогодні об'єднує 21 економіку (регіон) світу і 40 % населення планети [6]. У складі АТЕС сформовано спеціальні органи, що займаються продовольчими проблемами й розвитком сільськогосподарського виробництва. До них належить «Діалог високого рівня з питань біотехнологій у сільському господарстві» (High

Level Policy Dialogue on Agricultural Biotechnology – HLPDAB), основною метою якого є забезпечення продовольчої безпеки, скорочення в країнах АТЕС голоду й недоїдання населення через впровадження безпечних біотехнологій, підвищення продуктивності сільського господарства, залучення інвестицій і зменшення шкідливого впливу на довкілля. Ще однією структурою, що діє в цьому напрямі, є «Політичне партнерство з продовольчої безпеки» (Policy Partnership on Food Security – PPF) [12, с. 79]. У 1998 р. членами АТЕС було поставлено питання про створення в межах організації Продовольчої системи (АРЕС Food System), мета якої – зміцнення співробітництва в сфері продовольчої безпеки на основі єдності по всьому ланцюгу, починаючи від аграрного виробництва, харчової промисловості й закінчуючи споживанням населенням продуктів харчування [6].

Великою міжнародною організацією, яка робить істотний внесок у розв'язання проблем продовольчої безпеки, є БРІКС (назва утворена від перших літер назв країн-членів організації (Brazil, Russia, India, China, South Africa)), у країнах якої проживає найбільша кількість людей, що мають проблеми з харчуванням (Індія, Китай, Бразилія) [9]. На щорічних самітах міністри сільського господарства країн-членів БРІКС обговорюють проблеми розвитку сільського господарства і впровадження інновацій; забезпечення доступності продуктів харчування для найбільш незахищених груп населення тощо.

Провідним міжнародним органом, який регулює торговельні взаємини між країнами, зокрема торгівлю сільськогосподарською продукцією, є Світова організація торгівлі (СОТ). Нині членами СОТ є 164 країни [9]. Окремим і важливим документом СОТ є «Угода про сільське господарство», у якій визначено основні вимоги, що

регулюють торгівлю сільськогосподарськими товарами, їхню якість, правила щодо митних тарифів і механізми застосування заходів державної підтримки виробництва й торгівлі продукцією АПК з урахуванням їхнього впливу на торговельні взаємини між країнами [13].

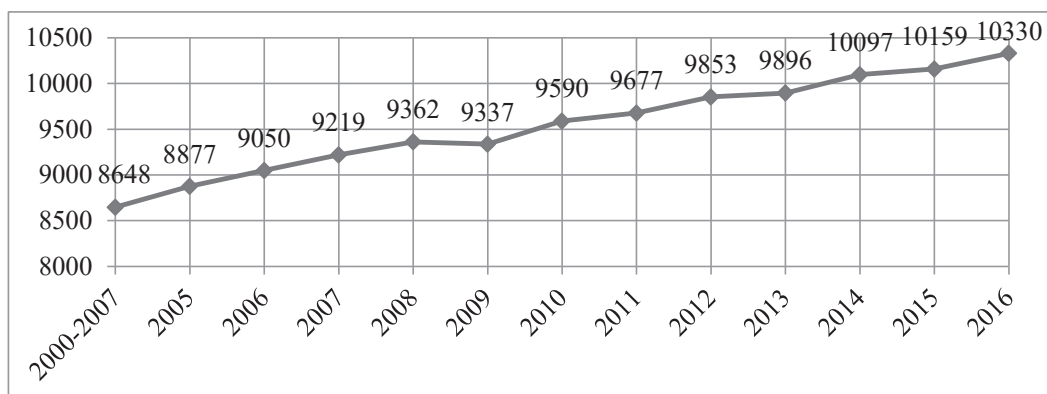
Однак продовольча безпека менш розвинених країн і країн, прийнятих у СОТ на невідгидних для них умовах, може істотно знизитися через загрозу з боку зарубіжних товаровиробників-конкурентів із країн із високим рівнем державної підтримки, таких як, наприклад, США. Крім того, останніми роками низка країн (США, країни ЄС та ін.) все частіше порушує правила СОТ, вводячи торговельні й інші санкції проти інших країн: Ірану, КНДР тощо. Це знижує значимість СОТ для паритету взаємовідносин і продовольчої безпеки цих країн. Для усунення таких проблем потрібне дотримання правил і вимог СОТ, а також створення рівних торгово-економічних умов усім країнам – членам організації.

У США наукові дослідження проводять Центр досліджень у галузі продовольчої безпеки США та Американська дієтична асоціація. Ці організації розглядають економічні, медичні, соціально-культурні та інші аспекти продовольчої безпеки країни. На основі даних, отриманих за допомогою моніторингу природно-кліматичних процесів, фермерським господарствам надається консультативна допомога з проведення агротехнологічних робіт. Понад 20 років застосовуються технології моніторингу виробництва аграрної продукції з космічної орбіти, що дає можливість оперативно вживати необхідних заходів, що підвищують ефективність сільського господарства й забезпечують фізичну доступність продуктів харчування населенню.

У США на високому рівні перебуває державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників.

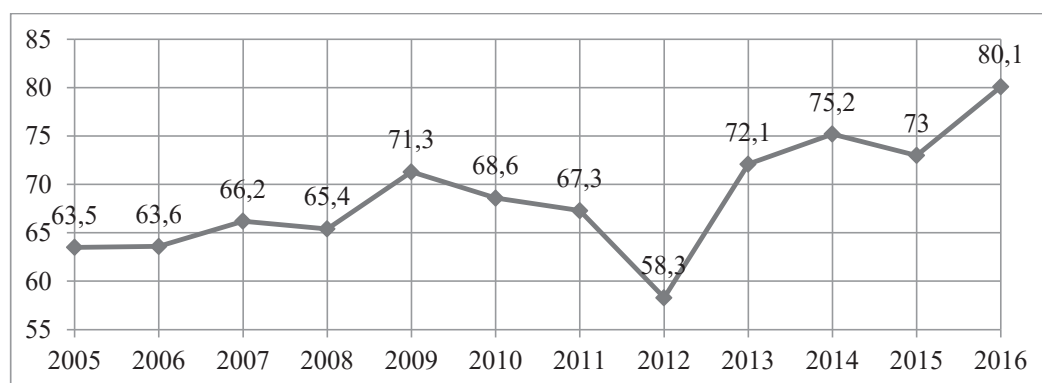
Крім того, держава забезпечує економічну доступність продуктів харчування для населення. Тут діють різні соціальні програми та в значних обсягах фінансується аграрна наука. До того ж значну частку інвестицій (за деякими даними, до 65 %) у наукові дослідження вкладають недержавні структури, зацікавлені в підвищенні ефективності сільськогосподарського виробництва, зниженні собівартості сировини й продовольства. Усі ці

заходи, спрямовані на збільшення ринків збуту, на зростання пропозиції, сприяють високій ефективності сільськогосподарського виробництва рослинної й тваринної продукції. Навіть у несприятливі за природно-кліматичними умовами роки спостерігається невелике зниження врожайності, що демонструє динаміка показників молочної продуктивності корів і середньої врожайності зернових культур у сільському господарстві США (рис. 3).

Рис. 2. Динаміка молочної продуктивності корів у США (надії молока на 1 корову, кг/рік)

Джерело: побудовано автором за даними [1; 7; 11]

Рис. 3. Динаміка врожайності зернових і зернобобових культур у США, ц/га

Джерело: побудовано автором за даними [1; 7; 11]

Високі мита сприяють утриманню імпорту продуктів харчування на рівні, рекомендованому ООН (не більше як 17 % від загальної потреби). Ці й інші заходи дали змогу США майже повністю розв'язати проблеми нестачі власного продовольства та вийти на перші позиції з калорійності харчування населення, ставши в 2005 р. єдиною у світі країною, де середньодобова калорійність харчування в розрахунку на душу населення перевищила 3,8 тис. ккал.

Однак досягнуті результати в питаннях продовольчого забезпечення мають для США також негативні наслідки, одним з яких є зростання кількості людей із надмірною масою тіла. Ця проблема, поряд із голодом, стає все більш актуальною у всьому світі, оскільки призводить до смерті 3–4 млн осіб щороку [12, с. 67]. У цьому рейтингу США лідирує за кількістю осіб, які страждають на ожиріння, до того ж за цим показником країна ділить перші місця з такими країнами, як Китай і Індія – лідерами за кількістю тих, хто голодує.

Окрім діяльності урядових міжнародних організацій на забезпечення продовольчої безпеки в США, також суттєвої уваги заслуговує діяльність неурядових міжнародних організацій.

Всесвітня продовольча програма (ВПП) ООН співпрацює з понад 1000 неурядових організацій (НУО) у всьому світі: від невеликих груп активістів до великих міжнародних установ [6]. НУО виявляються корисними в багатьох ситуаціях, що виникають під час реалізації міжнародних програм: від розподілу продовольства в надзвичайних ситуаціях до більш довгострокових ініціатив, таких як організація харчування в школах і створення банків продуктів.

Зважаючи на недостатню ефективність діяльності урядових міжнародних організацій щодо

забезпечення світової продовольчої безпеки, у таких країнах, як Франція, Італія, США, Польща, громадські організації взяли на себе центральну координуючу роль в управлінні ресурсами для боротьби з продовольчою бідністю. Крім того, постійно проводиться пошук способів збільшення пожертвувань на продовольство, що є ключовою особливістю функціонування цих органів як другого найбільш прийняттого (після профілактики) способу боротьби з харчовими відходами. Активізація суб'єктів громадянського суспільства в боротьбі з продовольчою бідністю та зменшенням харчових відходів має важливі переваги. З недоліків найважливішим є зниження здатності державних служб контролювати цей процес під час діяльності поза державною адміністрацією. Це створює можливості нецільового використання ресурсів неурядовими організаціями. Однак багаторічна діяльність багатьох суб'єктів громадянського суспільства з прозорими й суворими внутрішніми й зовнішніми аудиторськими процедурами на міжнародному рівні показує, що можливий ефективний соціальний контроль їх функціонування [10, с. 47].

Найкращим прикладом такої діяльності є продовольчий банк – (Food bank, харчовий банк, продовольчий фонд) – вид некомерційних благодійних організацій, основною діяльністю яких є акумулювання незатребуваних (або спеціально зібраних) продуктів харчування й передача їх нужденним самостійно або із залученням сторонніх організацій [4, с. 359].

Потрібно зауважити, що продовольчий банк не єдиний вид неурядових організацій із протидії голоду в США. Найчисленніший заклад із надання продовольчої допомоги в Сполучених Штатах у XXI столітті – це продовольчі комори (склади). Продовольчий склад роздає голодним пакети

з продуктами. На відміну від безплатних їдалень, вони видають харчі на кілька прийомів їжі, які можна вжити поза приміщенням складу. Склади зазвичай розміщуються всередині церкви або громадського центру.

Супові кухні, поряд з аналогічними закладами, такими як харчові кухні й центри харчування, надають гаряче харчування для голодних і є другим за поширеністю типом агентств із надання продовольчої допомоги в США. На відміну від комори, ці заклади зазвичай надають тільки один прийом їжі за відвідування [11, с. 141].

Вищеописані організації з надання продовольчої допомоги громадянському суспільству США називають «Системою екстреної продовольчої допомоги» (EFAS).

Потрібно звернути увагу на ще одну неурядову міжнародну організацію. Глобальна ініціатива з безпеки харчових продуктів (Global Food Safety Initiative, GFSI) була створена для безперервного вдосконалення систем управління безпечністю харчових продуктів, для забезпечення впевненості в

наданні безпечних харчових продуктів споживачам в усьому світі. GFSI висуває вимоги до стандартів і схем сертифікації, відповідати яким потрібно для їх визнання. Нині 12 схем сертифікації визнані для виробників харчових продуктів [5].

Отже, розв'язанню проблем голоду й недоїдання народів світу і пов'язаних із цим різних аспектів, крім національних урядів, приділяють увагу багато міжнародних організацій. Насамперед це ООН і мережа створених нею організацій: ФАО, ВООЗ та інші. Крім того, велику роль у цих питаннях відіграють такі міжнародні об'єднання, як АТЕС (АРЕС), БРІКС, СНД. Водночас діяльність неурядових міжнародних організацій щодо продовольчої безпеки доповнює діяльність урядових міжнародних організацій і здійснює вагомий вплив забезпечення продовольчої безпеки в США. Розвиток співпраці між країнами в аграрній сфері, удосконалення продовольчої політики завдяки використанню Україною досвіду США мають вагоме значення й зумовлюють необхідність подальших досліджень у цій сфері.

Список використаних джерел

1. Анализ мировых тенденций государственной поддержки сельского хозяйства. Департамент агропромышленной политики Евразийской экономической комиссии. Москва, 2015. 125 с.
2. Глобальное руководство в интересах питания и роль ПКП ООН. URL: https://www.unscn.org/uploads/web/news/document/GovernPaper-RU-7June_2017.pdf (дата звернення: 02.10.2020).
3. Глобальные вопросы повестки дня ООН. URL: <http://www.un.org/ru/globalissues/food/index.shtml> (дата звернення: 02.10.2020).
4. Пашкевич О.А. Роль продовольственных банков в реализации социальных программ США. *Никоновские чтения*. 2014. №19. С. 358–360.
5. Портал пищевой промышленности «Foodsmi». URL: <https://foodsmi.com/a107/> (дата звернення: 04.10.2020).
6. Сайт Всесвітньої продовольчої програми (ВПП). URL: <https://www.wfp.org/> (дата звернення: 03.10.2020).
7. Сайт Міністерства сільського господарства США. URL: <https://www.usda.gov/our-agency/about-usda/laws-and-regulations> (дата звернення: 03.10.2020).
8. Сайт Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (ФАО). URL: <http://www.fao.org/about/en/> (дата звернення: 02.10.2020).
9. Сайт Світової організації торгівлі (СОТ). URL: <https://www.wto.org/> (дата звернення: 03.10.2020).

10. Шелудько Л.В. Значення розвитку продовольчих банків для продовольчої безпеки в Україні. *Галицький економічний вісник*. Тернопіль : ТНТУ, 2019. Т. 61. № 6. С. 46–55.

11. Щетинина И.В. Продовольственная безопасность и международное сотрудничество. *Вестник НГИЭИ*. 2018. №10 (89). С. 135–152.

12. Щетинина И.В., Калугина З.И., Фадеева О.П., Чупин Р.И. Продовольственная безопасность России в условиях глобализации и международных ограничений. Новосибирск : ИЭОПП СО РАН, 2019. 264 с.

13. Юрченко А.Д. Державне регулювання аграрної сфери США. *Економіка АПК*. 2016. № 1. С. 92–96. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2016_1_14. (дата звернення: 04.10.2020).

Шульга Є. В., Чапля А. В. Вплив міжнародних інституцій у сфері забезпечення продовольчої безпеки на аграрний сектор США

У статті досліджено вплив міжнародних інституцій на забезпечення продовольчої безпеки аграрного сектору Сполучених Штатів Америки (США). З'ясовано вплив глобалізаційних процесів на продовольчу безпеку світової спільноти. Розкрито особливості наслідків недостатності продовольства та незабезпечення базової потреби людства в харчуванні. Описано категорії суб'єктів діяльності, що впливають на хід подій у глобальній системі харчування. Проаналізовано діяльність урядових організацій, що займаються питаннями продовольства на загальносвітовому рівні. Охарактеризовано роль Організації Об'єднаних Націй (ООН), особливості діяльності Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН, Цільової групи високого рівня з проблеми глобальної продовольчої кризи, Конференції ООН з торгівлі й розвитку, Управління ООН з координації гуманітарної діяльності, Департаменту ООН з економічних і соціальних питань, Азійсько-Тихоокеанського економічного співробітництва, БРІКС, Співдружності незалежних держав та Всесвітньої торговельної організації. Визначено завдання структур Політичного партнерства з продовольчої безпеки та Діалогу високого рівня з питань біотехнологій у сільському господарстві у структурі Азіатсько-Тихоокеанське Економічне Співробітництво щодо розкриття продовольчих проблем і розвитку сільськогосподарського виробництва. Розкрито особливості наукових досліджень Центру досліджень у галузі продовольчої безпеки США та Американської дієтичної асоціації в США. Оцінено рівень державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників і забезпечення економічної доступності продуктів харчування для населення. Визначено позитивні й негативні наслідки результатів продовольчого забезпечення у США. Наведено особливості діяльності неурядових міжнародних організацій на забезпечення продовольчої безпеки в США та їхню корисність. Розглянуто значення продовольчого банку, продовольчих комор, супових і харчових кухонь, центрів харчування у США.

Ключові слова: продовольча безпека, урядові міжнародні організації, неурядові міжнародні організації, продовольчі проблеми.

Шульга Е. В., Чапля А. В. Влияние международных институтов в сфере обеспечения продовольственной безопасности на аграрный сектор США

В статье исследовано влияние международных институтов на обеспечение продовольственной безопасности аграрного сектора Соединенных Штатов Америки (США). Выяснено влияние глобализационных процессов на продовольственную безопасность мирового сообщества. Раскрыты особенности последствий недостаточности продовольствия и обеспечения базовой потребности человечества в питании. Описано категории субъектов деятельности, влияющие на ход событий в глобальной системе питания. Проанализирована деятельность правительственных организаций, занимающихся вопросами продовольствия на общемировом уровне. Охарактеризована роль Организации Объединенных Наций (ООН), особенности деятельности Продовольственной

и сельскохозяйственной организаций ООН, Целевой группы высокого уровня по проблеме глобального продовольственного кризиса, Конференции ООН по торговле и развитию, Управления ООН по координации гуманитарной деятельности, Департамента ООН по экономическим и социальным вопросам, Азиатско-Тихоокеанского экономического сотрудничества, БРИКС, Содружества независимых государств и Всемирной торговой организации. Определены задачи структур Политического партнерства по продовольственной безопасности и Диалога высокого уровня по вопросам биотехнологий в сельском хозяйстве в структуре Азиатско-Тихоокеанское Экономическое Сотрудничество по раскрытию продовольственных проблем и развитию сельскохозяйственного производства. Раскрыты особенности научных исследований Центра исследований в области продовольственной безопасности США и Американской диетической ассоциации в США. Оценен уровень государственной поддержки сельскохозяйственных товаропроизводителей и обеспечения экономической доступности продуктов питания для населения. Определены положительные и отрицательные последствия результатов продовольственного обеспечения в США. Приведены особенности деятельности неправительственных международных организаций на обеспечение продовольственной безопасности в США и их полезность. Рассмотрены значения продовольственного банка, продовольственных кладовых, суповых и пищевых кухонь, центров питания в США.

Ключевые слова: продовольственная безопасность, правительственные международные организации, неправительственные международные организации, продовольственные проблемы.

Shulga E., Chaplia A. The influence of the international food security institutions on the agricultural sector of USA

The article examines the impact of international institutions on food security in the agricultural sector of the United States of America (USA). The impact of globalization processes on the food security of the world community has been clarified. The peculiarities of the consequences of food insecurity and failure to meet the basic human need for food are revealed. The categories of subjects of activity influencing the course of events in the global food system are described. The activities of governmental organizations dealing with food issues at the global level are analyzed. The role of the United Nations, the peculiarities of the Food and Agriculture Organization of the United Nations, the High Level Task Force on the Global Food Crisis, the UN Conference on Trade and Development, the UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, the UN Department of Economic and Social Affairs, Asia-Pacific Economic Cooperation, BRICS, the Commonwealth of Independent States and the World Trade Organization. The tasks of the structures of the Policy Partnership on Food Security and the High-Level Policy Dialogue on Agricultural Biotechnology in the structure of the Asia-Pacific Economic Cooperation on the disclosure of food problems and the development of agricultural production have been identified. The peculiarities of the research of the Center for Food Safety Research of the USA and the American Dietetic Association in the USA are revealed. The level is estimated state support for agricultural producers and ensuring the affordability of food for the population. The positive and negative consequences of the results of food security in the United States have been identified. The peculiarities of the activities of non-governmental international organizations to ensure food security in the United States and their usefulness are presented. The importance of food banks, food pantries, soup and food kitchens, and food centers in the United States is considered.

Key words: food security, governmental international organizations, nongovernmental international organizations, food problems.